

تاریخ فوتبال تبریز

نویسنده: سید محمد علی

۱۳۹۲

سرشناسه : نیکنام لاله، ایوب، ۱۳۴۸
عنوان و نام پدیدآور : تاریخ فوتبال تبریز
مشخصات نشر : تبریز: هنر اول، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری : ۹۰۴ص: مصور، جدول، نمودار
شابک : 978-600-7460-21-4
وضعیت فهرست نویسی : فیهای مختصر
یادداشت : فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nliai.ir> قابل دسترسی است
یادداشت : کتابنامه
شماره کتابشناسی ملی : ۳۸۶۶۵۵۴

تاریخ فوتبال تبریز

تألیف: ایوب نیکنام لاله

صفحه ۱.۱ و انتشارات ستوده
طرح روی جلد: حسین صدیق نجاتی
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۶۰-۲۱-۴
چاپ و صحاف: رسمی، صر
نوبت چاپ: اول / ۱۳۰۰
قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان
تیراژ: ۳۰۰۰ جلد

آدرس: تبریز، صندوق پستی ۵۱۳۸۵/۱۴۶۸

کد پستی: ۵۱۵۶۹۴۶۶۳۹

تلفن: ۰۹۱۴۳۰۱۴۱۵۷

honarpub@yahoo.com

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

۱۵	 مقدمه
۲۳	 بخش اول: پیدایش ورزش فوتبال
۲۵	 تاریخچه پیدایش ورزش فوتبال در جهان
۳۴	 تاریخچه فوتبال در ایران
۴۰	 تاریخچه جام جهانی (بهترین رویداد ورزشی جهان)
۴۹	 کنفدراسیون فوتبال آسیا (AFC)
۵۲	 تاریخچه فدراسیون فوتبال ایران
۵۵	 تاریخچه هیأت فوتبال استان آذربایجان شرقی
۶۱	 تاریخچه تربیت بدنی ایران
۶۹	 تاریخچه تربیت بدنی استان آذربایجان شرقی و تبریز
۷۸	 سازمان تربیت بدنی شهرستان تبریز
۷۹	 چگونگی ورود ورزش فوتبال به ایران
۸۳	 چگونگی ورود ورزش فوتبال به تبریز
۹۵	 بخش دوم: اوراق برگزیده از تاریخ فوتبال تبریز
۹۷	 خاندان صدقیانی
۹۹	 حاج رسول صدقیانی (پدر مرحوم حسین صدقیانی)
۱۰۱	 حسین صدقیانی (پدر فوتبال ایران، اولین لژیونر و اولین سرمربی تیم ملی فوتبال ایران)
۱۱۲	 نیم قرن خدمات حسین صدقیانی در فوتبال ایران (از سال ۱۳۰۵ تا ۱۳۵۷)
۱۱۶	 جایگاه حسین صدقیانی در بین مربیان فوتبال ایران (از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۹۲)
۱۱۶	 مربیان تیم فوتبال ایران از سال ۱۳۱۶ تا ۱۳۹۲
۱۱۹	 رسول مدد نوعی (مربی استعدادیاب، پدر فوتبال تیمهای پایه و پدر فوتبال تیمهای راه آهن ایران)

۱۳۱	تاریخچه اولین بلیط‌های مسابقات فوتبال ایران:
۱۳۱	اولین بلیط کاغذی مسابقات فوتبال ایران:
۱۳۴	اولین بلیط کاغذی موجود از مسابقات فوتبال ایران:
۱۳۸	اولین بلیط الکترونیکی مسابقات فوتبال ایران:
۱۴۰	نگاهی گذرا بر تعدادی از مسابقات مهم فوتبال تبریز:
۱۴۰	نتایج مسابقات مهم فوتبال تبریز در سالهای ۱۳۱۹ - ۱۳۰۰ شمسی:
۱۴۲	نتایج مسابقات مهم فوتبال تبریز در سالهای ۱۳۳۴ - ۱۳۱۹ شمسی:
۱۴۴	نتایج مسابقات مهم فوتبال تبریز در سالهای ۱۳۵۷ - ۱۳۳۵ شمسی:
۱۵۰	ماجرای مسابقه تاریخی «تیم ملی ایران (تیم طهران) و تیم منتخب تبریز در سال ۱۳۱۶»:
۱۵۶	اولین‌های فوتبال تبریز:
۱۶۲	جام‌های معتبر و تاریخی فوتبال تبریز:
۱۸۴	داوران فوتبال تبریز:
۱۸۷	اسامی جمعی از داوران فوتبال تبریز:
۱۹۵	اسامی جمعی از بازیکنان تبریزی در تیم ملی فوتبال ایران:
۱۹۹	ابداع و ظهور حرکات «تکل» و «اکروباتیک» در فوتبال ایران توسط بازیکنان تبریزی:
۲۰۸	مدارس فوتبال تبریز:
۲۱۱	تاریخچه اولین مدرسه فوتبال ایران:
۲۴۲	فهرست اسامی تعدادی از مدارس فوتبال تبریز در سال ۱۳۹۲:
۲۴۶	اشعار متداول در مسابقات فوتبال تبریز:
۲۵۷	بوقچی یا شیپورچی‌های مشهور تبریز:
۲۵۸	تاریخچه ظهور لیدر بجای بوقچی در ایران:
۲۵۹	لیدرهای معروف فوتبال تبریز:
۲۶۱	مرحوم حمید گلشنی (لیدر محبوب تراکتورسازی):
۲۶۳	بهرام خلعتی، معروف به «حسن» (لیدر محبوب ماشین‌سازی):

- ۲۶۴.....کاظم گلایی (لیدر تراکتورسازی).
- ۲۶۴.....یوسف برهان چوپانی، معروف به «یوسف چوپان» (لیدر دوست داشتنی تراکتورسازی).
- ۲۶۵.....پرویز حداد روشن، معروف به «پرویز یخدان ساز» (لیدر تراکتورسازی).
- ۲۶۷.....عبدالله مهدی پور وحید، معروف به «مش عبدالله» (مسن ترین لیدر تراکتورسازی).
- ۲۶۸.....اسامی جمعی از لیدرهای تیم باشگاه تراکتورسازی تبریز در فصل سیزدهم (سال ۱۳۹۲).....
- ۲۶۹.....اسامی جمعی از لیدرهای معروف و مشهور باشگاه ماشین سازی تبریز.....
- ۲۷۰.....ماجرای «شقایق تابوت گتی».....
- ۲۷۹.....گزارشگران ورزش فوتبال تبریز در صدا و سیما (رادیو تلویزیون).....
- ۲۸۰.....تاریخچه رادیو تبریز.....
- ۲۸۱.....تاریخچه تلویزیون تبریز.....
- ۲۸۵.....گزارشگران مسابقات و مجریان برنامه‌های ورزش فوتبال در صدا و سیما مرکز تبریز.....
- ۲۹۴.....خبر ورزشی شبکه سهند (نخستین آیت‌م مسلسل خبر ورزشی و پربیننده‌ترین بخش اخبار استان).....
- ۲۹۷.....برنامه موج فوتبال شبکه سهند (معروف به نود تبریز).....
- ۲۹۹.....تراکتورسازی اولین تیم تبری‌زی در جام باشگاه‌های آسیا.....
- ۳۰۰.....ماجرای حضور تراکتورسازی در جام بین المللی میلز هندوستان.....
- ۳۰۲.....تراکتورسازی در جام باشگاه‌های آسیا.....
- ۳۰۳.....حاشیه اولین مسابقه خاطره انگیز تراکتورسازی با الجزیره امارات (جام باشگاه‌های آسیا).....
- ۳۰۹.....تاریخچه تولید و فروش لوازم ورزشی در تبریز.....
- ۳۱۱.....اولین فروشگاه‌های لوازم و وسایل ورزشی تبریز.....
- ۳۱۱.....قدیمی‌ترین تولیدکنندگان کفش ورزشی تبریز.....
- ۳۱۲.....اولین کفش ورزشی (استوکدار) استفاده شده در فوتبال ایران.....
- ۳۱۵.....یادی از شهدا و ایثارگران فوتبال‌بست تبریز:.....
- ۳۱۹.....فوتبال در جبهه‌های جنگ.....
- ۳۲۷.....نحوه برگزاری مسابقات فوتبال توسط رزمندگان لشکر ۳۱ عاشورا در مناطق جنگی.....

۳۳۰		خاطرات رزمندگان لشکر ۳۱ عاشورا از فوتبال در جبهه‌های جنگ
۳۳۳		اسامی جمعی از شهدای ورزش فوتبال تبریز
۳۳۷		اسامی جمعی از ایثارگران فوتبالیست تبریز
۳۴۳		سرمایه‌گذاران بخش خصوصی ورزش فوتبال تبریز:
۳۴۶		حاج رسول صدقیانی (اولین سرمایه‌گذار بخش خصوصی ورزش فوتبال ایران)
۳۴۸		حاج جعفر اندرابی (مؤسس باشگاههای ورزشی روئین تن، شهباز، شعاع، شاهین، سهند و ...)
۳۵۱		مهندس محمدتقی کبریت‌ساز توکلی (بنیانگذار باشگاههای ورزشی شاهین، ماشین‌سازی و تراکتورسازی)
۳۵۴		اصغر زرگران (از سرمایه‌داران بخش خصوصی ورزش فوتبال ایران)
۳۵۵		غلامرضا مشیزی (مؤسس باشگاه شعاع تبریز)
۳۵۶		محمد علی قائم‌آذر (مؤسس باشگاههای شعاع و تبریز جوان)
۳۵۷		برادران ماهوتچی (مدیر و مالک باشگاه سهند تبریز)
۳۵۹		برادران جامبرصادقیان (مؤسس تیم فوتبال سبک آذربایجان)
۳۶۱		خسرو دانش (مؤسس تیم فوتبال باشگاه دانش)
۳۶۳		دکتر شهرام دبیری اسکویی (مؤسس و مالک باشگاه فرهنگ ورزشی دبیری)
۳۶۷		محمدرضا زنوزی مطلق (مؤسس و مالک باشگاه فرهنگی ورزشی گسترش فولاد)
۳۷۱		بخش سوم: باشگاهها و تیمهای مطرح فوتبال تبریز
۳۷۳		نگاهی به تاریخچه باشگاهها و تیمهای مطرح فوتبال تبریز:
۳۷۳		تاریخچه فوتبال در مدارس تبریز
۳۷۴		تیم‌های فوتبال مدارس تبریز
۳۷۴		مدرسه مموریال تبریز (پیشگام ورزش فوتبال ایران)
۳۸۱		نتایج مسابقات رسمی فوتبال بین کلوب‌های مدارس تبریز در سال ۱۳۱۴
۳۸۲		تیمها و باشگاههای قدیمی فوتبال تبریز
۳۸۲		تعدادی از تیمهای معروف و قدیمی تبریز
۳۸۳		تعدادی از تیمهایی که توسط سازمانها و کارخانجات معتبر تبریز تأسیس گردیده‌اند
۳۸۴		نمونه‌ای از برنامه مسابقات فوتبال باشگاههای تبریز (سال ۱۳۲۹)

- تاریخچه تعدادی از باشگاهها و تیمهای قدیمی و مشهور فوتبال تبریز: ۳۸۷
- باشگاه فوتبال نجات ۳۸۷
- باشگاه نظام ۳۸۹
- باشگاه طوفان ۳۹۱
- تیمهای فوتبال ارامنه تبریز ۳۹۳
- باشگاه روئین تر ۳۹۹
- باشگاه راه آهن تبریز ۴۰۲
- باشگاه سیمرغ ۴۱۷
- باشگاه آذر ۴۳۰
- تیم فوتبال باشگاه تاج (استقلال) تبریز ۴۳۴
- ماجرای بازی دوستانه بین تیمهای آذر و بهار (سال ۱۳۴۷ شمسی) ۴۴۴
- تیم شرق چرنداب ۴۵۲
- تیم سعادت امیره قیز (امیرخیز) ۴۵۲
- تیم ظفر محله دوه چی ۴۵۳
- تیم باشگاه توکلی (تیم کبریت سازی توکلی) ۴۵۳
- تیم آزاد چرنداب ۴۵۷
- تیمهای فوتبال شعاع تبریز: ۴۵۸
- تیم شعاع حاج جعفر اندرابی ۴۵۸
- تیم شعاع مشین چی ۴۵۸
- تیم فوتبال باشگاه شعاع قائم آذر ۴۶۱
- تیم فوتبال باشگاه تبریز جوان ۴۶۳
- تیم فوتبال شهباز تبریز ۴۶۵
- تیم فوتبال باشگاه شاهین تبریز ۴۶۶
- تیم فوتبال باشگاه سهند ۴۷۷
- باشگاه ماشین سازی تبریز (با سابقه ترین تیم فوتبال آذربایجان) ۴۸۰

۴۸۰	نحوه تأسیس باشگاه ماشین‌سازی تبریز
۴۸۹	جمعی از بازیکنان و پیشکسوتان تیم ماشین‌سازی
۴۹۱	جمعی از مربیان ماشین‌سازی از بدو تأسیس تاکنون
۴۹۳	تیم فوتبال ماشین‌سازی به روایت تصویر
۵۲۳	باشگاه تراکتورسازی تبریز (پرافتخارترین تیم فوتبال آذربایجان)
۵۲۳	چگونگی تأسیس تیم فوتبال تراکتورسازی
۵۳۳	کارنامه تیم تراکتورسازی از سال ۱۳۹۳ - ۱۳۵۰
۵۴۰	تراکتورسازی در نیم حذب
۵۴۳	نتایج کسب شده توسط تیم تراکتورسازی در لیگ‌های مختلف کشور (از بدو تأسیس تاکنون)
۵۴۵	مربیان رسمی فوتبال تراکتورسازی از بدو تأسیس تاکنون
۵۴۶	مدیران باشگاه تراکتورسازی از بدو تأسیس تاکنون
۵۴۷	اکادمی فوتبال باشگاه تراکتورسازی
۵۴۸	هواداران تیم تراکتورسازی (پرشورها)
۵۵۱	تیم فوتبال تراکتورسازی تبریز به روایت تصویر
۵۹۴	تیم فوتبال باشگاه پاس تبریز
۵۹۸	تیم فوتبال برق تبریز
۵۹۹	تیم فوتبال عقاب تبریز
۶۰۰	باشگاه آذرآب تبریز
۶۰۷	تیم فوتبال گنج آذربایجان
۶۱۰	باشگاه شهرداری تبریز:
۶۱۲	تاریخچه و نحوه تأسیس باشگاه فوتبال آتش نشانی تبریز (شهرداری فعلی)
۶۲۳	مربیان تیم فوتبال شهرداری از بدو تأسیس تاکنون
۶۲۴	مدیران و مسئولان باشگاه شهرداری از بدو تأسیس تاکنون
۶۲۵	تیم فوتبال شهرداری تبریز به روایت تصویر
۶۵۱	تیم فوتبال باشگاه دانش

- ۶۵۴ باشگاه گسترش فولاد تبریز:
- ۶۵۴ تیم فوتبال باشگاه گسترش فولاد
- ۶۵۷ استادیوم اختصاصی گسترش فولاد تبریز
- ۶۵۹ مربیان تیم فوتبال گسترش فولاد (از بدو تأسیس تاکنون)
- ۶۶۵ **بخش چهارم: تاریخچه میادین فوتبال تبریز**
- ۶۶۷ میادین فوتبال تبریز
- ۶۶۹ میادین مشهور و تاریخی فوتبال تبریز
- ۶۶۹ میدان مموریال (اولین میدان تاریخ فوتبال ایران)
- ۶۷۳ میدان دانشسرا (نظام)
- ۶۷۴ میدان آذر (میدان سه گوش باغشمال)
- ۶۷۵ **میدان فوتبال باغشمال یا شازده باغی (تختی فعلی):**
- ۶۷۵ وجه تسمیه باغ شمال
- ۶۷۹ تاریخچه میدان فوتبال قدیمی باغشمال
- ۶۸۲ تاریخچه تأسیس مجموعه ورزشی باغشمال (تختی فعلی)
- ۶۹۲ **بانیان مجموعه ورزشی باغشمال تبریز:**
- ۶۹۴ علی اصغر صحتی (بنیانگذار مجموعه باغشمال تبریز)
- ۶۹۸ مرحوم محمدتقی جعفریان مرند (از بنیانگذاران مجموعه باغشمال تبریز)
- ۷۰۲ استادیوم یادگار امام (ره)
- ۷۰۲ دهکده المپیک تبریز
- ۷۰۵ میدان فوتبال یادگار امام (ره)
- ۷۱۰ اکبر گهرخانی (از بانیان مجموعه دهکده المپیک تبریز و استادیوم یادگار امام)
- ۷۱۲ میادین فوتبال اداره راه آهن آذربایجان
- ۷۱۴ میادین فوتبال محلات تبریز
- ۷۱۶ **میادین مشهور و فعال محلات تبریز:**

۷۱۶		ابوذر میدانی (میدان ابوذر)
۷۱۶		اتحاد میدانی (ایثار)
۷۱۷		آلمان میدانی (شهید رافتی)
۷۱۷		بابک میدانی (توحید عباسی)
۷۱۷		پاس میدانی (رهروان شهداء)
۷۱۸		تلاش میدانی (تلاش)
۷۱۸		میدان دکتر نیک مهر
۷۱۸		دیهم میدانی (شهید موسی پور)
۷۱۸		رشدیه میدانی (رشدیه)
۷۱۹		میدان شهید تجلایی
۷۱۹		قدس میدانی
۷۲۰		کوره میدانی (شهدای حکم آباد)
۷۲۰		لاله میدانی (شهدای لاله)
۷۲۰		مشعل میدانی (شیخ محمد خیابانی)
۷۲۱		میدان شهید باکری ارم
۷۲۳		بخش پنجم: موزه فوتبال آذربایجان
۷۲۵		تاریخچه موزه فوتبال آذربایجان
۷۲۵		طرح موزه فوتبال آذربایجان
۷۲۹		اقدام عملی جهت تأسیس موزه فوتبال آذربایجان
۷۳۱		بخشهای مختلف موزه:
۷۳۱		الف- بخش مجسمه (تندیس)
۷۳۳		ب- بخش اسناد
۷۳۸		پ- بخش تصاویر (تاریخ فوتبال تبریز به روایت تصویر)
۷۳۹		ث- بخش وسایل و لوازم ورزش فوتبال
۷۴۱		دانستنی‌هایی در مورد موزه فوتبال آذربایجان

۷۴۵		موزه فوتبال آذربایجان به روایت تصویر
۷۵۷		بخش ششم: اسناد و تصاویر برگزیده از فوتبال تبریز
۷۵۸		فصل اول: اسناد تاریخی از فوتبال تبریز
۷۹۸		فصل دوم: تصاویر جمعی از بزرگان فوتبال تبریز
۸۲۱		فصل سوم: تصاویر برگزیده از فوتبال تبریز
۸۵۰		فصل چهارم: تصاویری از داوران پیشکسوت فوتبال تبریز
۸۶۰		فصل پنجم: تصاویر تیم منتخب تبریز (از سال ۱۳۴۶ - ۱۳۱۸)
۸۸۷		بخش هفتم: منابع و مآخذ
۸۸۹		الف - کتاب
۸۸۹		ب - نشریات
۸۹۰		پ - میکرو فیلم
۸۹۰		ت - مصاحبه
۸۹۸		ث - تقدیر و تشکر
۹۰۴		توضیحات تصاویر جلد کتاب

بسم الله الرحمن الرحيم

بنا و وجه تسمیه تبریز و چگونگی شکل گیری این شهر با توجه به یافته‌های باستان شناسان قدمت چند هزار ساله دارد. در این دیار، انسانهایی رحل اقامت افکنده‌اند که نوع بکارگیری لوازم زندگی آنان حاکی از خصوصیات تمدنهای اولیه بوده و زندگی اجتماعی داشته‌اند.

موقعیت جغرافیایی تبریز با دشتهای وسیع و پر نعمت، میدان طمع و مبارزه کشورگشایان و مسیر عبور کاروانهای مختلف جهت تجارت و سیاحت جهانگردان و مورخین برای رسیدن به مناطق موجود در چهارسوی این سرزمین بوده است. تبریز در منطقه خاص ارتباطی شرق و غرب و شمال و جنوب بوده و یک نژاد توانا، جسور، صبور و با ذوق از دیرباز در این مکان می‌زیستند که با تلاش و کوشش خاصگی ناپذیر، تمدن و فرهنگ غنی پایه گذاری کرده‌اند. موقعیت جغرافیایی، ویژگیهای خاص و مجاهدت مردم این سامان، موجب ظهور و تشکیل اولین‌ها در زمینه صنعت، اقتصاد، هنر، ورزش و حتی اندیشه و نوآوریها و مدنیت شده است و این نشانی از ابتکار و توانمندی مردمان این سرزمین است.

تاریخ ظهور ورزش فوتبال جهان در هاله‌ای از ابهام قرار دارد و دقیقاً معلوم نیست گوی این ورزش پر هیجان در کجا و بوسیله کدام قوم و تمدنی برای نخستین بار به حرکت درآمده است. ولی می‌دانیم، امروز فوتبال یک پدیده جهانی شده و اقوام چهار گوشه دنیا با این ورزش پر تحرک آشنایی دارند. از طرفی، پیشرفت شگرف این ورزش چنان جایگرمی پیدا کرده است که در دهه هشتاد قرن بیستم، کارشناسان غرب اعلام کردند: «فوتبال یک صنعت با تمام ویژگیهای آن است».

این ورزش در عداوت سادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی نیز جایگاه ویژه‌ای دارد و از نظر موقعیت بعنوان فرهنگی، پویا در یک کشور شناخته و نگریسته می‌شود. ورزش فوتبال در بعد اقتصادی چنان مداخله عمل کرده که هم اکنون چهارصد میلیون نفر در این پدیده اشتغال دارند و در بعضی مسابقات بیش از دو میلیارد نفر بصورت زنده آن را تماشا می‌کنند. لذا در فوتبال، هیجان، اثبات هویت، بیداری و آگاهی، موفقیت، اجتماعی شدن و کنترل اجتماعی وجود دارد.

طبق اسناد موجود، راه ورود و عبور این پدیده به انگیز (فوتبال) به سرزمین ایران، از غرب به تبریز و آنگاه به سایر شهرها و نقاط کشور، مان بوده است. بدنبال شکل‌گیری «موزه فوتبال آذربایجان» بعنوان اولین موزه فوتبال ایران توسط جناب آقای ایوب نیکام لاله و با مشارکت شهرداری تبریز، این مرد خستگی‌ناپذیر و باذوق، با دقت و ظرافت خاصی، کتاب «تاریخ فوتبال تبریز» را که حاصل سالها تلاش و زحمت اوست، با مصاحبه‌های حضوری از بزرگان فوتبال آذربایجان و جمع‌آوری تصاویر و اسناد منحصر بفرد تاریخی، به‌مراه منابع معتبر و دقیق منتشر می‌کنند.

این کتاب از حیث جامعیت و موشکافی، یک دایرة المعارف در زمینه فوتبال تبریز از ابتدا تا امروز است. آنچه در این کتاب موج می‌زند، عطش بی پایان برای نمایاندن

گوشه‌های متنوع تاریخ پرافتخار فوتبال تبریز در دهه‌های گذشته و همچنین وفاداری و مهربانی و تعلق خاطر شدید نویسنده را به گذشتگان و پیشکسوتان نشان می‌دهد که با عشق وافر خود، پدیده فوتبال را با تمام ناهمواریهای زمان، با تلاش و مجاهدت و هزینه شخصی راه انداخته و در رده‌های باشگاهی، کشوری و بین‌المللی فعالیتهای مربوط به این ورزش را با برجستگی و درخشندگی پایدار کردند. جوانان پرشوری که با استعداد خاص در مستطیل خاکی و سبز، دلاورانه تلاش کردند و حماسه‌ها آفریدند. درکنار این بازیکنان، مردان بر ادعایی هم بودند که وظیفه خود را خالصانه انجام می‌دادند و یار و یاور و کمک سوز آنان بودند.

دکتر علی اصغر کوشاfer

بهار ۱۳۹۴

بنام خداوند لوح و قلم حقیقت نگار وجود و عدم

پدیده فوتبال از قدیمی‌ترین پدیده‌های اجتماعی و بزرگترین رویداد جهان در سالهای اخیر است که روزانه میلیون‌ها نفر بصورت تفریحی، رقابتی و جدی به این ورزش می‌پردازند و به خاطر آن هزاران نفر مشغول به کار هستند و عده زیادی از مردم جهان با تماشای آن در ورزشگاهها یا از طریق تلویزیون، بخشی از اوقات فراغت خود را با فوتبال سپری می‌کنند. بعلاوه اشتیاق مردم به این ورزش، در کنار فوتبال، تبلیغات سرسام آوری انجام می‌گیرد تا کالاهای تجاری کمپانهای بزرگ به تماشاگران میلیاردی فوتبال معرفی شوند. به همین دلیل، گروهی به حق آن را «هنر» و عده زیادی آن را «صنعت» نامیده‌اند.

از بعد اقتصادی، امروز فوتبال یک تجارت پرسود است. از این جهت در سالهای اخیر در کنار درآمدهای میلیاردی از طریق تبلیغات و صدور بلیت، به صنعت گردشگری نیز وارد شده و زیرمجموعه‌ای به نام «گردشگری ورزشی» تولد یافته که تاکنون از تاثیرگذارترین عوامل در رشد و گسترش گردشگری در کشورها بوده است.

طبق گزارش مجله TTG^۱، صنعت گردشگری ورزشی در سالهای اخیر درآمدهای بالغ بر ۶۰۰ میلیارد دلار^۲ در سراسر جهان داشته است. لذا برگزاری مسابقات مهم منطقه‌ای و

جهانی با حضور بازیکنان تکنیکی و مشهور به‌مراه باشگاه‌های پرطرفدار و ایجاد موزه‌های ورزشی از عوامل اصلی رونق گردشگری ورزشی بحساب می‌آید.

بطور کلی، جهت تبیین جایگاه ورزش فوتبال، می‌توان گفت؛ امروز ارزش فوتبال در نزد مردم تا جایی رشد کرده است که بزرگان این ورزش در سطح جهان از بسیاری از نخبگان سیاسی، اجتماعی، هنری و اقتصادی مشهورترند!

از طرفی، طبق مستندات موجود از تاریخ فوتبال تبریز، ثابت می‌شود فوتبال در ایران برای اولین بار به تبریز شهر اولین‌ها وارد شده و اکثر بزرگان و تاثیرگذاران توسعه و رونق فوتبال ایران را از این شهر بوده است. در این شهر از سالهای دور حتی در دهه‌های گذشته، مسابقات با همراهی تماشاگران علاقمند و پرشور با هیجان خاصی برگزار می‌شد. بطوریکه از هشتاد سال پیش، آمار تعداد تماشاگران حاضر در ورزشگاه‌های تبریز و حتی تعداد تیم‌های این شهر نسبت به سایر شهرهای ایران همیشه در صدر قرار داشت. لذا این تماشاگران از گذشته‌های دور به «پرشورها» لقب بودند و هستند.

اثری که پیش رو دارید، پژوهشی در حوزه تاریخ ورزش فوتبال تبریز است که از سال ۱۳۶۸، هنگام تکمیل بخش ورزش کتاب «تبریز در گذر تاریخ» برای تألیف آن تصمیم جدی گرفته شد. در تألیف کتاب جهت تعیین قدمت فوتبال تبریز، ابتدا با بزرگان و پیشکسوتان بسیار قدیمی این ورزش مصاحبه‌هایی انجام گرفته و همچنین از اسناد و نشریات موجود در کتابخانه‌های معتبر نیز استفاده شده است. در این ملاقات و مصاحبه‌ها، اکثر پیشکسوتان، قریب به اتفاق از قدمت فوتبال تبریز و بخصوص از «مکتب فوتبال تبریز» سخنانی بیان کردند که بنده مجبور شدم به موازات تألیف کتاب «تبریز در گذر تاریخ»، درباره فوتبال تبریز تحقیقات را ادامه دهم. با کمال تعجب هرچه به عمق تاریخ و به صفحات نشریات و مجلات قدیمی و همچنین به بزرگان فوتبال رجوع کردم

زوایای پنهانی از فوتبال تبریز نمایان شد که مرا به ادامه این راه ترغیب کرد تا بهترین دوران زندگی من صرف نگارش این مجموعه گردد. لذا این کتاب نه تنها قسمتی، بلکه تمام زندگی من است و در قبال ۲۵ سال تلاش برای تألیف آن، جلوگیری از «زنده بگور شدن» تاریخ پر افتخار فوتبال مردم آذربایجان، بزرگترین افتخاریست که نصیب این بنده حقیر شده است.

جهت اطلاع خوانندگان عزیز و بخصوص پیشکسوتان ورزش فوتبال، لازم است چند نکته در مورد این جلد یادآوری گردد؛ هر چند اکثر مطالب مربوط به تاریخچه فوتبال تبریز در این ۲۵ سال تحقیق و جمع آوری شده، ولی بخاطر جلوگیری از افزایش تعداد صفحات کتاب، درج تمام اسناد، تصاویر و رویدادهای فوتبال در این مجموعه امکان پذیر نگردید.

در این مجموعه سعی شده به رسم امانت در دقتاً اظهارات بزرگان و مطالب نشریات و اسناد، بدون هیچ کم و کاستی نقل قول شود تا اطلاعات موجود با کمترین نقصی به خوانندگان منتقل گردد. در ضمن، بعلت گستردگی حجم اطلاعات مربوط به فوتبال تبریز، دقت و تمرکز نگارنده صرفاً به درستی اسناد، تصاویر و مطالب کتاب مشغول بود، در نتیجه متن کتاب به زبانی ساده و روان نوشته شده است. لذا از بزرگان اهل قلم، پژوهشگران و همچنین از پیشکسوتانی که این مجموعه را مطالعه می کنند، انتظار دارم راقم را از نظر ارزشمندشان بهره مند نموده و اگر در این مورد نقدی و یا پیشنهادی باشد حتماً در چابهای بعدی این نظریات مورد توجه قرار خواهد گرفت.

لازم بذکر است، تأسیس «موزه فوتبال آذربایجان» در سال گذشته (۱۳۹۳) و انتشار کتاب «تاریخ فوتبال تبریز»، حاصل قسمتی از این پژوهش ۲۵ ساله است که در اختیار علاقمندان قرار می گیرد، در صورتیکه کل مطالب جمع آوری شده تقریباً بیش از

۳۰۰۰ قطعه تصویر تاریخی، ۴۰۰ قطعه سند و ۲۵۰۰ صفحه مطالب از فوتبال تبریز، در طول این سالها تحقیق و گردآوری شده است. لذا این کتاب خلاصه‌ای از مطالب جمع‌آوری شده درباره فوتبال تبریز است. امیدوارم در آینده نزدیک، مابقی مطالب مربوط به تاریخ فوتبال تبریز بصورت مجلدی جداگانه چاپ و در دسترس علاقمندان این ورزش قرار بگیرد.

اگر امروز این مجموعه در دسترس دوستان و ورزش فوتبال قرار گرفته، از برکت وجود پیشکوتان فوتبال بزرگان ورزش آذربایجان و همکاری بی‌شائبه این عزیزان است. جان کلام اینکه، ما از تاریخ فوتبال آنچه داریم از نعمت این بزرگواران است که مشتاقانه اسناد، تصاویر و اطلاعات تاریخی خود را علاقه‌مندی در اختیار اینجانب قرار داده‌اند. بعلمت مشارکت تعداد زیادی از اساتید، بزرگان و پیشکوتان ورزش در تألیف و گردآوری این مجموعه، ذکر اسامی تمام این عزیزان در مقدمه کتاب معذور می‌گردد، به همین خاطر اسامی این بزرگواران در بخش هفتم (فصل منابع - تقدیر و تشکر) درج شده است. اما در این میان، کسانی بودند که از مراحل تألیف تا چاپ و نشر این مجموعه نقش اساسی داشتند لذا از برادر بزرگوارم جناب مهندس احمد موتاب (مدرس و محقق ارجمند)، از دوست عزیزم اسامه بن اسودی (محقق و پژوهشگر تاریخ آذربایجان)، از جناب حاج بیوک صباغ (پیشکسوت فوتبال) و از استاد دکتر علی اصغر کوشافر (پیشکسوت علم و ورزش آذربایجان) به خاطر همکاریهای بی‌شائبه این عزیزان تقدیر و تشکر می‌گردد. همچنین، از استاد سعید جلالی (مدیر ارجمند انتشارات «پروانه» و جناب حاج صمد محمدی آسیابی (مدیر محترم انتشارات اختر) از بابت ارائه مشاوره لازم جهت صفحه آرایی و چاپ این مجموعه تشکر ویژه دارم. از برادر بزرگوار و خوش ذوق، جناب آقای حبیب حاجی‌زاده مدیر محترم انتشارات «هنر اول» که چاپ و نشر این مجموعه را به عهده داشته و آن را با دقت و ظرافت خاص به سرانجام رساندند تقدیر و تشکر می‌نمایم.

امیدوارم روزی این اثر بعثت داشتن اسناد و تصاویر تاریخی با ارزش، بصورت رنگی چاپ و منتشر گردد تا علاقمندان به فوتبال آذربایجان از تاریخ پرافتخار ورزش اسلاف و گذشتگان خود آگاهی یافته و از آن لذت ببرند.

همچنین، تشکر ویژه‌ای دارم از پدر بزرگوارم که با ذکر خاطرات دوران فوتبالی خود مرا تشویق به تألیف این کتاب کردند. در ضمن، از همسر صبور و گرامیم (سرکار خانم بیبی لاله) بخاطر بازسازی و ترمیم تصاویر و اسناد با نرم افزارهای مختلف و همچنین ایستادگی و رفع غلطهای املایی این مجموعه و بازخوانی آن کمال تشکر را دارم که واقعه‌ای به پای اینجانب در تألیف کتاب و تجهیز «موزه فوتبال آذربایجان» سهم بسزایی داشت.

در خاتمه از جناب مهندس سید- باغی‌زاده (سخنگوی محترم و ورزش‌دوست شورای اسلامی کلان شهر تبریز) که با اهتمام و زحمات خاص به ورزش آذربایجان، زمینه نشر این مجموعه را در شهر تبریز فراهم آوردند، تقدیر و تشکر می‌نمایم.

ایوب نیکنام لاله

۱۳۹۴